

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Дорофєєвої Тетяни Іванівни

«Теоретико-методологічні засади стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. Розвиток та функціонування фізичної культури і спорту залежать від багатьох соціально-економічних та організаційно-управлінських чинників. У результаті впровадження політики децентралізації влади в Україні було утворено 1469 територіальних громад. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень стала територіальна громада з населенням села, селища й міста.

У наукових дослідженнях зазначається, що майже 80 % простору України належить до сільської місцевості (В. Дієсперов, 2014). Тому розвиток цих територій стає пріоритетом економічної та соціальної політики держави. Важливим завданням регіональної політики є підвищення якості надання різноманітних послуг, зокрема і в галузі фізичної культури та спорту.

Проблеми розвитку фізичної культури і спорту в сільських територіях України вже частково привертати увагу науковців. Зокрема, досліджувалися витоки й організаційні основи спортивного руху серед сільського населення, особливості функціонування фізичної культури і спорту в громадах в умовах децентралізації влади (О. Гладир, А. Мицик, 2015; М. Кость, 2000; Н. Куліш, 2016; І. Куроченко, 2019; М. Лозовик, 2016; С. Нікітенко, 2017). В умовах сільських територіальних громад виявлено нестачу науково обґрунтованих підходів до розвитку фізичної культури і спорту, недостатню підготовленість фахівців громад до впровадження сучасних підходів і технологій у цій сфері, несприятливі демографічні й соціально-економічні чинники, проблеми залучення дітей, молоді, населення середнього та старшого віку до фізкультурно-спортивних

занять, недостатнє забезпечення населення спортивними спорудами, непопулярність їх відвідування серед мешканців громад.

Доцільність дослідження також визначається потребою подолання суперечності між необхідністю вдосконалення якості життя населення сільських громад і недостатньою обґрунтованістю й використанням стандартів для сфери фізичної культури і спорту як способу управління надання фізкультурно-спортивних послуг. Тому своєчасним є дослідження, яке обґрунтовує теоретико-методологічні засади стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад для оптимізації її розвитку та підвищення якості надання фізкультурно-спортивних послуг.

Науково-практичне значення дослідження Т. І. Дорофєєвої пов'язано також із виконанням його в рамках науково-дослідницької теми «Історичні і методологічні основи управлінських підходів до системи підготовки спортсменів» на 2016–2020 рр. плану науково-дослідних робіт Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту (номер державної реєстрації 0116U003013). Роль автора у виконанні вказаної теми полягала в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та концепції стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад.

Оцінюючи *ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій*, сформульованих у дисертації Т. І. Дорофєєвої, ми дійшли висновку, що структурно дисертаційна робота є обґрунтованою, логічно побудованою й завершеним дослідженням. Вона характеризується глибоким розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до їх висвітлення, суттєвою теоретичною і практичною значимістю отриманих результатів.

Рівень наукового обґрунтування основних положень дисертації забезпечений вдалою і продуманою логікою організації дослідження, застосуванням сучасних методів наукового пізнання: аналізу та синтезу, індукції, порівняння, методу аналогій, абстрагування, організаційно-педагогічного проектування, опитування, методу SWOT-аналізу, експертного оцінювання, методів математичної статистики. Методи дисертаційного дослідження

застосовано адекватно до мети, завдань, об'єкта й предмета роботи, основних його етапів.

Не викликають заперечень основні структурні частини роботи: мета роботи відповідає методології дослідження, а поставлені завдання зумовили зміст і структуру дисертаційної роботи. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, 7 розділів, висновків, посилань (список посилань містить 521 найменування, з яких 60 – латиницею). Роботу ілюстровано 23 таблицями, 60 рисунками й 25 додатками.

Дисертантка демонструє належну структурованість наукового мислення, розглядаючи теоретико-методологічні засади стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад шляхом обґрунтування регіональних стандартів.

Безумовною науково-теоретичною новизною та практичним значенням відрізняється запропонована авторська концепція стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту. Вона містить мету стандартизації, основні етапи, напрями реалізації стандартів (розроблення нових методів управління, створення відповідної інфраструктури й стандартизацію фахової підготовки надавачів фізкультурно-спортивних послуг), урахує особливості процесу управління та об'єктивні передумови сучасності, сприятливі можливості й загрози внутрішнього та зовнішнього середовища для впровадження в громадах, механізми й засоби досягнення результатів.

Виваженості та обґрунтованості висновкам наукового дослідження додають результати розробленого алгоритму розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад з використанням запропонованої групи регіональних стандартів, що включає: аналіз поточного стану (оцінювання наявної ситуації, визначення проблем і потреб), встановлення мети і завдань (формулювання мети, окреслення завдань), розроблення плану дій (створення стратегії, визначення стандартів), модернізацію інфраструктури (оновлення об'єктів, забезпечення обладнанням), розроблення й упровадження програм (створення нових програм, адаптація програм), навчання й підвищення кваліфікації (підготовка кадрів, атестація й сертифікація), упровадження системи

моніторингу й оцінювання (моніторинг процесів, оцінювання якості послуг), залучення громади та спонсорів (активна участь населення, залучення спонсорів), корекцію та вдосконалення (аналіз результатів, корекція планів, документування й звітність). Представлений алгоритм забезпечує комплексний підхід до розвитку фізичної культури і спорту, охоплюючи всі основні аспекти управління – від планування до реалізації та оцінювання результатів. Упровадження регіональних стандартів управління якості гарантує, що послуги відповідають сучасним вимогам і стандартам, передбачає ефективне використання ресурсів громади, зокрема фінансових, людських й інфраструктурних.

Основний зміст дисертації свідчить про широку ерудицію здобувачки, її здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних явищ, критичність і креативність професійного мислення.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечена коректним застосуванням та узгодженим поєднанням комплексу методів наукового пізнання, відповідної методологічної бази, якісною обробкою та узагальненням отриманих наукових даних.

Результати експерименту є переконливою підставою для того, щоб уважати досягнутою мету й завдання дослідження. Усе це в сукупності забезпечує обґрунтованість сформульованих у дисертації положень, висновків та рекомендацій.

Дисертацію презентує високий рівень *наукової новизни отриманих результатів*. Слід відзначити, що дослідниця вперше обґрунтувала концепцію стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад, яка містить мету, основні етапи вдосконалення системи управління й напрямів реалізації стандартів у сфері фізичної культури та спорту. Також у роботі вперше визначено чинники розвитку сфери фізичної культури і спорту сільських територіальних громад. З'ясовано обмеження, потенційні перешкоди швидкому зростанню чи розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад, невідповідність якості послуг із фізичної культури і спорту та потреб сільського населення, зокрема осіб з обмеженими фізичними можливостями; брак організаційних структур у сільських

територіальних громадах (ДЮСШ, їх відділень і спортивних клубів), необхідних для розвитку дитячого спорту; низький рівень пропаганди спорту й освіченості населення щодо потреби докладати власні зусилля для підтримання здоров'я, а також відповідального ставлення батьків до виховання дітей.

Практичне значення отриманих результатів дисертації, полягає в розробці регіональних стандартів управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад, серед яких «Обласний щорічний конкурс "Найкраща спортивна громада"», «Система управління якістю фізкультурно-спортивних послуг територіальної громади» та «Підвищення кваліфікації інструкторів фізичної культури сільських і селищних рад, об'єднаних територіальних громад». У цих стандартах враховано специфіку розвитку спорту в сільських районах і забезпечено територіальним громадам змогу значно підвищити якість фізкультурно-спортивних послуг завдяки вдосконаленню управлінської діяльності, поліпшенню кадрового, матеріально-технічного й організаційного забезпечення.

У дослідженні також обґрунтовано освітні компоненти, фахові компетентності й програмні результати навчання для освітньо-професійної програми «Організація фізкультурно-спортивної роботи територіальних громад» здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціалізації «Інструктор-методист з організації фізкультурно-спортивної роботи територіальних громад» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Результати дослідження вплинули на підвищення рівня управлінських компетентностей фахівців спорту, які працюють у сільській місцевості, за допомогою впровадження розроблених практичних рекомендацій для територіальних організацій Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства «Колос», а також на формування управлінських компетентностей здобувачів освіти спеціальностей 014 «Середня освіта (фізична культура)» та 017 «Фізична культура і спорт» з організації спортивно-масової роботи в умовах регіонів й сільських територіальних громад.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій Т. І. Дорофєєвої засвідчує їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів докторського дослідження. Зокрема, за темою дисертації опубліковано 39 друкованих праць, серед яких 20 містять основні наукові результати дисертації (3 публікації в закордонних періодичних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз Scopus й Web of Science), та 17 статей у фахових наукових виданнях України, 12 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 7 додатково відображають наукові результати дисертаційного дослідження, зокрема 2 розділи монографії; посібники; 2 свідоцтва про реєстрацію авторського права на літературний твір наукового характеру.

Достатнім є рівень апробації результатів дослідження, що підтверджується участю дисертантки у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах та форумах.

Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій авторки не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження.

Високо оцінюючи докторську дисертацію Дорофєєвої Тетяни Іванівни, доцільно виокремити низку *дискусійних питань*, що вимагають уточнень і пояснень.

1. Додаткового пояснення вимагає поєднання в дисертації понять і підходів «децентралізації» і «стандартизації», які за змістом, у великій мірі, протилежні.

2. В експериментальній частині дисертації інколи подаються твердження, які є загальновідомі і не мають наукової або практичної цінності. Наприклад, на с. 271 зазначається, що «У Загальних положеннях Статуту вказано, що ГО ВФСТ «Колос» об'єднує працівників агропромислового комплексу України членів агроформувань всіх типів; фермерів, власників майнових та земельних паїв, працівників харчової, переробної промисловості; інших суміжних галузей сфери обслуговування сільського населення усіх форм власності, а також підприємств, організацій та прихильників ФКіС. Мета діяльності ВФСТ «Колос» визначена в його Статуті, як сприяння організації і проведенню фізкультурно-оздоровчої та

спортивно-масової роботи серед широких верств населення України і, перш за все, сільського, всебічне сприяння постійному підвищенню рівня фізичного здоров'я своїх членів, а також задоволення і захист їхніх інтересів...».

3. Дисертанка здійснила достатньо деталізований кількісний аналіз щодо ставлення до уроків фізичної культури, позакласної роботи. Водночас ці форми роботи не належать до компетенції територіальних громад, а є частиною національної системи фізичної культури.

4. У розділі 4 дисертації «Нормативно-правове забезпечення стандартизації фізкультурно-спортивних послуг в Україні й особливості виконання його вимог українськими установами та організаціями» подається переважно аналіз нормативних документів та наукових праць. Тому значну частину матеріалу можна було подати в першому розділі наукової роботи.

5. Чи коректним було порівнювати результати ставлення батьків і дітей до фізичної культури і спорту (розділ 3.2) і яке завдання розв'язувалося у процесі такого дослідження.

6. Які додаткові компетенції було визначено для освітньо-професійної програми «Організація фізкультурно-спортивної роботи територіальних громад» здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціалізації «Інструктор-методист з організації фізкультурно-спортивної роботи територіальних громад» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

7. Сильною стороною дисертації є розроблена концепція стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад (с. 326 дисертації). Водночас, чи передбачає концепція зворотній підхід, коли результат не відповідає очікуванню і необхідно здійснити корекцію запропонованих чинників?

Однак висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Т. І. Дорофєєвої та ніяк не знижують її наукової і практичної цінності.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. На підставі проведеного аналізу дисертаційної роботи Дорофєєвої

Тетяни Іванівни «Теоретико-методологічні засади стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад», вважаємо, що робота є завершеним науковим дослідженням, в результаті якого отримані принципово нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують актуальну наукову проблему стосовно обґрунтування теоретико-методологічних засад стандартизації управління сферою фізичної культури і спорту в умовах сільських територіальних громад для оптимізації її розвитку та підвищення якості надання фізкультурно-спортивних послуг.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка, Дорофєєва Тетяна Іванівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

Ректор Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
доктор наук фізичного виховання і
спорту, професор

Анатолій ЦЬОСЬ

ПІДПИС *А. Цюс*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
20__р.